

اثربخشی قصه‌گویی فعال بر صداقت و در دانش آموزان دختر دبستانی شهر کازرون

سید حمید حسینی^{۱*}، سهیلا شهیدی^۲، فاطمه عبدالهی^۳

۱. دکتری روان‌شناسی عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت، مرودشت، ایران. (نویسنده مسئول)

hosseini5824@gmail.com

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد روان‌شناسی عمومی، مؤسسه آموزش عالی فاطمیه علیها شيراز، شیراز، ایران.

soheila1400shahidi@gmail.com

۳. کارشناسی ارشد روان‌شناسی عمومی، مؤسسه آموزش عالی فاطمیه علیها شيراز، شیراز، ایران.

fatemehabdolahi231372@gmail.com

تاریخ پذیرش: [۱۴۰۱/۱۰/۱۲]

تاریخ دریافت: [۱۴۰۱/۸/۳]

چکیده

هدف تحقیق حاضر بررسی اثربخشی روش قصه‌گویی فعال بر صداقت و راست‌گویی دانش آموزان دبستانی شهر کازرون بود. روش پژوهش حاضر روش تحقیق نیمه آزمایشی بود. جامعه آماری شامل دانش آموزان دبستانی شهر کازرون بودند که تعداد ۳۰ نفر به‌عنوان نمونه به‌صورت تصادفی انتخاب شدند و در دو گروه گواه و آزمایش قرار گرفتند؛ که گروه آزمایش شامل ۱۵ نفر و گروه گواه هم شامل ۱۵ نفر بودند. ابزار تحقیق حاضر شامل پرسشنامه ۱۶ سؤالی صداقت و راست‌گویی زارع و همکاران (۱۳۹۰) و مطالعه مقدماتی و منابع کتابخانه‌ای بودند. نتایج نشان داد که بین میانگین تفاضل نمرات پیش‌آزمون و پس‌آزمون در گروه گواه و گروه آزمایش تفاوت معنی‌داری وجود دارد. هم‌چنین سطح معنی‌داری تی مستقل برابر با ۰/۰۰۱ به دست آمده و کمتر از مقدار مفروض ۵٪ است ($P < 0.001$). صداقت و راست‌گویی از ویژگی‌های اخلاقی انسانی است و اثربخشی قصه‌گویی بر زندگی و آینده و راست‌گویی کودکان یک امر ثابت شده است. هم‌چنین از فناوری‌های روز هم می‌توان در قصه‌گویی فعال استفاده کرد. انتخاب برنامه‌ها و کتاب داستان‌های مناسب بسیار مفید است.

واژگان کلیدی: روش قصه‌گویی فعال، صداقت و راست‌گویی، دانش آموزان دختر دبستانی.

۱- مقدمه

والدین اولین کسانی هستند که وظیفه آموزش صداقت به کودکان را دارند. در گام بعدی، شخصیت کودکان از دیگر اطرافیان و اولیای مدرسه تأثیر می‌پذیرد. دروغ‌گویی، یکی از ویژگی‌هایی است که بسیاری از کودکان در سنین پایین انجام می‌دهند، این رفتار تا حدودی در برخی مراحل رشدی کودک طبیعی است. آثار و عواقب دروغ گفتن به کودکان، اهمیت صادق بودن با کودکان را بیشتر می‌کند؛ بنابراین، لازم است در مرحله اول صداقت و مفهوم آن را به کودک آموزش داده و خود والد نیز در عمل باید به حرف‌هایش پایبند باشد. گاه والدین ناخواسته دروغ‌گویی را به کودکشان یاد می‌دهند. ارتباط با یک مشاور می‌تواند کمک‌کننده باشد تا نوع ارتباط و سبک فرزندپروری مناسب‌تری اتخاذ شود (شجاعی، بهرامی و شجاعی، ۱۳۹۲). هم‌چنین مندوزا و بردلی^۱ (۲۰۲۱) در پژوهشی بیان داشتند: استفاده از قصه‌گویی برای مشاوره با کودکانی که ضربه روحی را تجربه کرده‌اند مؤثر است. آموزش صداقت به کودکان مستلزم صرف وقت و شکیبایی است. فراگیری هر مهارتی اگر از سال‌های دوران خردسالی و کودکی آغاز شود تأثیری دوچندان بر زندگی او خواهد گذاشت (شجاعی و همکاران، ۱۳۹۲).

حتی کودکانی که دلبسته‌ترین روابط را با پدر و مادرشان دارند هم در سن چهار سالگی، از خود افسانه می‌بافند، در هفت‌سالگی، استعداد خود را در دروغ‌گویی امتحان می‌کنند و در ده سالگی، گاهی دروغ‌های خلاقانه‌ای می‌گویند. اگر والدین اتصال و ارتباط صمیمانه‌ای با فرزند خود برقرار کنند، وقتی می‌چ او را هنگام گفتن یک دروغ می‌گیرند، به‌صورت خودکار فرض را بر این نمی‌گذارند که او، دوباره و در موقعیت‌های مشابه، دروغ بگوید (چلبی، ۱۳۸۵). در چنین مواقعی، می‌بایست این فرصت را در اختیار کودک قرار داد که آنچه واقعاً اتفاق افتاده است دوباره مرور کند یا به او بفهمانند، در غیر این صورت، والدین را به خودش بی‌اعتماد خواهد کرد. درک اینکه چرا کودکان گاهی به دروغ‌گویی متوسل می‌شوند، کمک می‌کند برای مبارزه با این رفتار، راه‌حل‌های مؤثری پیدا شود. اگر به کلمات (یا اعمال) فریب‌کارانه فرزند و ذهن او نگاهی دقیق‌تر انداخته شود، والدین می‌توانند مقررات پیشگیرانه خود را برای جلوگیری از دروغ‌گویی کودک، برقرار کنند (غلامی زارع زاده، ۱۳۹۵).

قصه‌گویی^۲ فعالیتی است که از انسان‌ها، انسان می‌سازد. افراد به‌وسیله‌ی داستان‌هایی^۳ که می‌شنوند، شکل داده می‌شوند (داداش زاده و پیرخانی، ۱۳۹۴). داستان‌گویی شیوه‌ی شگفت‌انگیزی برای بالا بردن درک رفتارهای شفاهی و عملی و در بر گیرنده‌ی بازنمایی‌هایی از خود، جهان و شخصیت‌های مختلفی است که افراد با آن‌ها تعامل برقرار می‌کنند و بدین ترتیب روابط آن‌ها را با دیگران از پیش شکل می‌دهند. در واقع قصه‌ها چارچوبی برای خود پدید آیی و نیز آموزش و بالا بردن خود فهمی و کارآیی روابط بین فردی را فراهم می‌آورند. داستان به‌ویژه قصه‌ی خود و زندگی‌نامه‌ی خود نوشت، فرد را یاری می‌دهد که تخیلات، رویدادها و تصوراتش را در یک کلیت یکپارچه منسجم کند که به‌گونه‌ای به ارتقاء خودآگاهی فرد می‌انجامد (داداش زاده و پیرخانی، ۱۳۹۴). مطالعات گاسپارینی^۴ (۲۰۲۱) نشان می‌دهد که از رویکردهای قصه می‌توان به کودکان و نوجوانان کمک کرد تا قصه‌های زندگی مثبتی برای خودشان بسازند؛ قصه‌هایی که بر شکل‌گیری هویت آن‌ها تأثیر مثبت دارد.

یکی از بهترین روش‌ها برای آموزش صداقت و راست‌گویی به کودک ساختن جوی کاملاً صادقانه در خانه است. درست به همان شکل که والدین حس می‌کنند کودک چه زمانی دروغ می‌گوید، فرزندان نیز می‌توانند متوجه راست یا دروغ بودن صحبت‌های والدین شوند؛ بنابراین، اگر کودک ببیند زندگی والدین سرشار از دروغ‌های مصلحتی است، یاد می‌گیرد دروغ گفتن راهی قابل قبول برای پرهیز از عواقب کارهاست. در کتاب‌های آسمانی با شیوه‌ای خاص، داستان‌هایی برای عبرت، تذکر، هدایت و انذار مطرح شده است؛

1. Mendoza & Bradley
2. Storytelling
3. Story
4. Gasparini

تورات، انجیل و قرآن سرشار از داستان‌هایی هستند از انبیا، اقوام و تمدن‌هایی که آمده‌اند و رفته‌اند و زندگی آن‌ها چراغ راه دیگر انسان‌ها شده است (رالز، ۱۳۸۰).

همه افراد در کودکی^۱ علاقه‌مند به شنیدن داستان‌های مختلف قبل از خواب هستند. قصه‌گویی والدین برای کودکان نه تنها سرگرم‌کننده است، بلکه دارای مزایای بی‌شماری در رفتار و آینده کودک نیز می‌باشد. تأثیر قصه‌گویی بر زندگی و آینده‌ی کودک یک امر ثابت شده است به طوری که امروزه کارشناسان برای برخورد با کودک پرخاشگر و لجباز روش قصه‌درمانی را پیشنهاد می‌کنند (خادمی و مهرولی، ۱۳۹۴). داستان‌گویی علاوه بر سرگرم کردن کودک، فواید بی‌شماری در رفتار و آینده او خواهد داشت، این‌که والدین برای فرزند خود کتاب داستان می‌خوانند یا یک تجربه شخصی را بازآفرینی می‌کنند، تأثیر ماندگاری در رشد شخصیت^۲ او خواهد داشت. قصه‌ها می‌توانند از لحاظ تربیت اجتماعی، عاطفی و اخلاقی نیز تأثیرگذار باشند و بسیاری از مقررات، هنجارهای اجتماعی و دستورالعمل‌های زندگی را منتقل کنند. بخش مهم دیگری از فواید قصه‌گویی، آموزش چگونگی روبه‌رو شدن با مشکلات، حل آن‌ها و بسیاری از الگوهای رفتاری برای کودک است (تاج‌آبادی، موحدیان و شعبانی، ۱۳۹۶).

انسان موجودی است که با توجه به نیاز روحی که دارد قصه بهترین وسیله برای یادگیری او می‌باشد. زبان قصه زبانی است بر گرفته از فطرت انسان‌ها و دوست داشتن قصه‌ها و شنیدن آن‌ها از طبیعت انسان برخاسته است؛ از آنجاکه کودکان به فطرت نزدیک‌ترند، قصه و قصه‌گویی را دوست دارند و از آن تأثیر می‌پذیرند و می‌توان از آن به‌عنوان یک فن آموزشی و درمانی استفاده کرد و از آن طریق صداقت و راست‌گویی کودکان را افزایش داد. صداقت و راست‌گویی یک جنبه مهم در کارکرد یا کشش کلی فرد و یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های سلامت روانی انسان می‌باشد که بر سایر متغیرهای شخصیتی و فعالیت‌های فرد تأثیر گذاشته و با زمینه‌های دیگری چون سلامت روانی - اجتماعی، عملکرد شغلی و تحصیلی در ارتباط است (مطهری، ۱۳۹۷).

در قصه‌گویی فعال، ما به دنبال ایجاد جذابیت‌های صوتی و تصویری هستیم، چراکه برقراری نوعی ارتباط است؛ اما در قالب کلمات (Glassner, 1999). در کنار صداسازی و دیگر تکنیک‌های اولیه این بار می‌بایست با استفاده از ابزار چه ساده و چه پیچیده قصه‌گویی را تجربه نمود که دارای فراز و نشیب‌های خاص خود است. کودکان در سراسر جهان علاقه زیادی به شنیدن قصه‌ها دارند. آن‌ها دوست دارند در مورد شخصیت‌های مورد علاقه‌شان بیشتر بدانند و در اغلب موارد از آن‌ها تقلید می‌کنند. با انتخاب داستان‌هایی که پیامی معنادار را به کودک منتقل می‌کنند، می‌توان بعضی ویژگی‌ها مانند شهامت، صداقت، زیرکی و غیره را در کودک پرورش داد (فرهادی، هاشمی و رحمتی، ۱۳۹۷).

با توجه به آنچه ذکر شد و نیز اهمیت موضوع قصه‌گویی فعال و اهمیت صداقت و راست‌گویی در دانش‌آموزان دبستانی، لذا محقق بر آن است تا به پرسش این سؤال پژوهش موضوع را ارزیابی نماید که: قصه‌گویی فعال بر صداقت و راست‌گویی دانش‌آموزان دختر دبستانی شهر کازرون تا چه میزان اثربخشی دارد؟

۲- مرور مبانی نظری و پیشینه

پژوهش‌های گوناگونی به بررسی روابط بین متغیرهای پژوهش پرداخته‌اند. خادمی و مهرولی (۱۳۹۴) در پژوهشی با هدف شناخت و تبیین ویژگی‌های قصه‌پردازی قرآن به‌عنوان یک روش آموزشی فعال، بیان داشتند که شیوه قصه‌پردازی قرآن با بهره‌گیری از ویژگی‌هایی چون تنوع در آغاز قصه‌ها، شیوه‌های متنوع گفت‌وگو، ایجاز، پرسش و پاسخ، تأکید بر شیوه روایت غیرخطی، سفید خوانی و حذف برخی پرده‌های قصه برای مخاطب و درنهایت تشویق به تفکر و استدلال، یک شیوه‌ی آموزشی فعال با محوریت تربیت درونی، تعامل دوسویه، یادگیری بر پایه فعالیت مخاطب و نقش تسهیل‌کننده مربی است. هم‌چنین تاتاری، عایش، مولایی و

دوستانی بردی (۱۳۹۵) در پژوهشی خود بیان داشتند که شناخت معنا و مفهوم قصه و قصه‌گویی و ارزیابی جایگاه آن در فعالیت‌های آموزش و پرورش می‌تواند بسیار مفید واقع شود و قصه‌گویی فرآیندی فانتزی نیست که برای پرداختن به آن به شکلی موسمی به جشنواره‌ها بسنده شود؛ بلکه قصه‌گویی یک نیاز مسلم است که می‌تواند پیوند افراد را با جهان گذشته، ولی موجود در حافظه شخصی و ملی به شکلی زنده و سازنده برقرار سازد. در نظام تعلیم و تربیت می‌بایست در مواجهه با دانش‌آموزان جایگاه قصه و قصه‌گویی را در ادبیات کودک و نوجوان شناخت و ضمن مشخص ساختن معنا و مفهوم آن، فرآیند قصه‌گویی را در مدارس و خانواده‌ها، به برنامه‌ای عملی تبدیل نمود و از ویرین جشنواره‌ها خارج شده و بار دیگر به میان مردم آمده و جای خود را در برنامه روزانه خانواده‌ها، مدارس و مؤسساتی که به نوعی با تربیت کودکان و نوجوانان سروکار دارند، باز کند. به‌علاوه پژوهش میلر، ویگ و میلر^۱ (۲۰۰۹) نیز مؤید استفاده از داستان برای انتقال ارزش‌های اجتماعی و اخلاقی است و درباره تأثیر قصه‌گویی بر رفتار سازگارانه تفاوت معنی‌داری را بین شش حیطه رفتار سازگارانه کودکان نشان داده است. هم‌چنین سوگیت، لنها، واهتورانتا و لنها^۲ (۲۰۲۱) در پژوهش خود نشان دادند که داستان‌سرایی تعاملی، پرورش‌دهنده واژگان در دانش‌آموزان پیش‌دبستانی است. هم‌چنین تاج‌آبادی و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهش خود به نقش کاربردی قصه‌های قرآنی در رفتار و اخلاق دینی دانش‌آموزان (با تأکید بر قصه‌گویی به شیوه قرآن کریم) اشاره نمودند و بیان داشتند که قصه‌های قرآن مفاهیم ارزشمندی را در بر دارند که بر جوانب مختلف رشد کودکان و نوجوانان تأثیر دارد و چنانچه انتخاب قصه و به چالش کشیدن مفاهیم بر گرفته از آن، مطابق با ظرفیت‌های آنان باشد، موجب می‌شود تا کودکان و نوجوانان بیشتر بتوانند با ظرفیت‌های اخلاقی ارتباط برقرار کنند و آموزه‌های دینی را بهتر درک کنند. زبان قرآن، زبان ایمان و هدایت معنوی است و قصد قصه‌گویی ندارد؛ اما به دلیل کارآمد و مؤثر بودن قصه در روح و جان مخاطب، قرآن نیز در کامل‌ترین وجه خود از شیوه داستان‌سرایی برای ابلاغ پیام خویش بهره برده است.

با توجه به مطالبی که گفته شد، در پژوهش حاضر، محقق به دنبال بررسی اهمیت موضوع قصه‌گویی فعال و اهمیت صداقت و راست‌گویی در دانش‌آموزان دختر دبستانی شهر کازرون می‌باشد.

۳- روش‌شناسی

روش پژوهش حاضر از نوع نیمه آزمایشی است. جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهرستان کازرون است. در این پژوهش حجم نمونه به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی از بین افرادی که نمره صداقت و راست‌گویی آنان پایین بوده است به صورت تصادفی ۳۰ نفر انتخاب شدند و در دو گروه آزمایش و کنترل جای گرفتند که گروه آزمایش شامل ۱۵ نفر و گروه کنترل هم ۱۵ نفر بود. در این پژوهش محقق هم از روش کتابخانه‌ای و هم میدانی استفاده کرد است یعنی روش پژوهش در انجام این بررسی هم میدانی است که با استفاده از ابزار پرسشنامه و مشاهده و تحلیل یافته‌ها با آزمون آماری SPSS است تا با به دست آوردن و آنالیز گویه‌ها و سؤالات پرسشنامه بتوان به نتایج مفید و درک دقیقی از تأثیر دو مؤلفه بر هم پی برد و هم‌چنین با استفاده از روش کتابخانه‌ای با بررسی کتب مقالات و رسالات مرتبط و نیز مراجعه به منابع اطلاعاتی به مفاهیم و مبانی متغیرها دست یافت.

پژوهش حاضر این فرض را که قصه‌گویی در جلسات گروهی به کودکان موجب صداقت و راست‌گویی آن‌ها می‌شود را مورد آزمایش قرار داد و برای اجرای پژوهش بعد از مطالعه مقدماتی و بررسی ابزار پژوهش یعنی پرسشنامه استفاده‌شده، گروه آزمایش به مدت ۱۴ جلسه ۴۵ دقیقه‌ای در جلسات قصه‌گویی به صورت گروهی شرکت کردند.

در این پژوهش در راستای روش کتابخانه‌ای از ابزاری چون کتابخانه و کتب علمی منابع مطالعاتی و مقالات استفاده شد؛ اما در بحث پژوهش میدانی از ابزار پرسشنامه بهره گرفته شد. در این راستا از پرسشنامه ۱۶ سؤالی صداقت و راست‌گویی زارع و همکاران

1. Miller, Nigg & Miller
2. Suggate, Lenhart, Vaahtoranta & Lenhard

(۱۳۹۰) استفاده شده است که هدف آن بررسی صداقت و راست‌گویی، جبران کمبودها، صداقت و راست‌گویی، گفتن مطالب غیرواقعی، ترس و اضطراب و جلب‌توجه می‌باشد. این پرسشنامه از طیف لیکرت به شکل ۴ گزینه‌ای اغلب، گاهی، بعضی مواقع، به‌ندرت و هرگز استفاده شده است.

جدول ۱. حد نمرات پرسشنامه

حد پایین نمره	حد متوسط نمره	حد بالای نمره
۱۶	۴۸	۸۰

روایی محتوایی پرسش‌نامه مورد استفاده توسط جمعی از متخصصین و اساتید حاذق و مسلط به این متغیر تأیید شده است. هم‌چنین در پژوهش نقدی و تولایی (۱۳۹۲) این پرسش‌نامه به‌عنوان پرسش‌نامه دارای روایی و پایایی مورد استفاده قرار گرفته است. پایایی در این پژوهش با روش آلفای کرونباخ توسط نرم‌افزار SPSS-23 محاسبه گردیده است؛ که در این پژوهش ضریب آلفای کرونباخ برای ابعاد پرسشنامه دارای ضریب ۰/۷۰ می‌باشد که قابل قبول می‌باشد.

۳-۱- روش قصه‌گویی فعال

نخستین تعریف مکتوب از کاری که به شکل مبهم شبیه قصه‌گویی است، در پایپروس مصری معروف به پایپروس وستکار است که در فاصله میان سلسله دوازدهم تا هجدهم ثبت شده است (ولی‌پور و گرجی پستی، ۱۳۹۵). قصه‌گویی عبارت است از هنر یا حرفه نقل داستان به‌صورت شعر یا نثر که شخص قصه‌گو آن را به‌صورت زنده اجرا می‌کند (حجازی، ۱۳۸۴). در این پژوهش داستان‌ها با توجه به محتوای هر جلسه و داستان‌های رایج در ادبیات کودکان انتخاب شد. در صورت نبود داستانی رایج در زمینه مورد نظر، محقق داستان‌ها را طرح می‌کرده که پس از بررسی (توسط دو دکتر روانشناسی و یک کارشناس ادبیات) در جلسات مورد استفاده قرار گرفته شده است. این آموزش طی ۱۴ جلسه، ۶۰ دقیقه‌ای به‌صورت دو بار در هفته پشت سر گذاشته شد. از موارد مطرح شده در جلسه اول آشنایی و بیان اهداف با چگونگی برگزاری قصه‌گویی بود و در جلسات بعدی، مطرح کردن قصه‌ها و ارائه تکلیف به کودکان، به‌طوری‌که در جلسات بعد مجدد داستان‌ها توسط دانش‌آموزان مطرح می‌شد و در آخر جلسات نتایج اخلاقی داستان‌ها توسط پژوهشگر و دانش‌آموزان بررسی می‌شد.

۳-۲- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

برای انجام تحلیل‌های آماری پژوهش حاضر از آزمون تی تست استفاده شده است. گروه آزمایش به مدت ۱۴ جلسه ۴۵ دقیقه‌ای در جلسات قصه‌گویی به‌صورت گروهی شرکت کردند (برنامه روایی محتوایی پروتکل جلسات، قصه‌گویی مورد تأیید متخصصین این حوزه شامل یک کارشناس ادبیات و دو دکتر روانشناس صورت گرفت). پس از نتایج به‌دست آمده بین میانگین تفاضل نمرات پیش‌آزمون و پس‌آزمون در گروه آزمایش گواه باید دید که تفاوت معنادار وجود دارد یا خیر؟

جدول ۲. پروتکل اجرایی جلسات قصه‌گویی فعال

شماره جلسه	تاریخ جلسه	نام قصه‌هایی که در آن خوانده شد	اهداف جلسات	مشخصات قصه‌ای که به‌عنوان تکلیف تعیین شده (نویسنده و مترجم)	مشخصات قصه‌ای که به‌عنوان تکلیف تعیین شده (نویسنده)
مشخصات	مشخصات قصه‌ای	نام قصه‌ای که به‌عنوان تکلیف تعیین شده	اهداف تکالیف	به‌عنوان تکلیف تعیین شده (نویسنده)	
که در جلسات خوانده شده است (نویسنده و مترجم)	اهداف تکالیف				

				جلسه اول ۱۳۹۹/۱۱/۱۱ آشنایی و بیان اهداف با چگونگی برگزاری قصه‌گویی	تشریح علت دعوت و چگونگی انجام کار و اجرای تکالیف و حضور فعال و بیان آن در جلسات
کار از مجله آرگان	دروغ‌گویی کاری پردردسر است و دروغ‌گو را به دردسره‌های بزرگ می‌رساند	از نیکتا و پارمیدا	سایت کودک و نوجوان	جلسه دوم ۱۳۹۹/۱۲/۱۴ قصه نیکتا و پارمیدا	داستان کوتاه درباره صداقت و راست‌گویی در کودکان و نوجوانان
سهیلا شهیدی	آموزش راست‌گویی در قالب قصه و نتیجه قشنگ آن	نیکتا و پارمیدا	سهیلا شهیدی	جلسه سوم ۱۳۹۹/۱۲/۱۸ دخترک راست‌گو	مفهوم صداقت و راست‌گویی برای بچه‌ها و عاقبت راست‌گویی
سهیلا شهیدی	آموزش راست‌گویی در قالب قصه و نتیجه قشنگ آن	دخترک راست‌گو از بچه‌ها پرسیده شد	سهیلا شهیدی	جلسه چهارم ۱۳۹۹/۱۲/۲۱ زرافه خجالتی	آموزش اعتمادبه‌نفس را در کودکان ایجاد کردن و از داشته‌های خود راضی بودن
فاطمه محمدی پور	اعتمادبه‌نفس داشتن همیشه باعث قدرت انسان می‌شود	زرافه خجالتی از بچه‌ها پرسیده شد	فاطمه محمدی پور	جلسه پنجم ۱۳۹۹/۱۲/۲۵ گوزن راست‌گو	تقویت صداقت و راست‌گویی در بچه‌ها و تفهیم صداقت
کودک و نوجوان مجله آرگان	همیشه راست‌گویی در زندگی نقشی سازنده دارد	گوزن راست‌گو از بچه‌ها پرسیده شده و نظراتی مطرح کردند که خیلی جالب بود	به نقل از مجله آرگان کودک و نوجوان	جلسه ششم ۱۳۹۹/۱۲/۲۸ میمون دروغ‌گو	نشان دادن دردسره‌های دروغ‌گویی و نتایج خیلی بد آن
جولیا کوک مترجم لیلا کاشانی وحید	دروغ‌گویی باعث دردسرهایی در زندگی می‌شود	میمون دروغ‌گو از بچه‌ها پرسیده شد	جولیا کوک مترجم لیلا کاشانی	جلسه هفتم ۱۴۰۰/۱/۲ وقتی راستش را نمی‌گویم چه طوفانی به پا می‌شود	پرورش راست‌گویی و صداقت در کودکان و نوجوانان و کاربرد آن در زندگی روزمره مدرسه دوستان معلم والدین
صدای ایران رادیو قصه	اثرات مخرب دروغ‌گویی بر روان ما عادت کردن ما به آن	وقتی که راستش را نمی‌گویم قسمت اول از بچه‌ها سؤال شد	از رادیو قصه صدای ایران	جلسه هشتم ۱۴۰۰/۱/۵ دودوی دروغ‌گو	نقش دروغ‌گویی به اثرات آن بر زندگی روزمره ما
جولیا کوک مترجم لیلا کاشانی وحید	اثرات دروغ‌گویی بر رفتار کودکان و نوجوانان	دودوی دروغ‌گو از بچه‌ها تعیین تکلیف شد	جولیا کوک مترجم لیلا کاشانی	جلسه نهم ۱۴۰۰/۱/۹ وقتی راستش را نمی‌گویم چه طوفانی به پا می‌شود	نقش دروغ‌گویی و تأثیرات آن بر اخلاق و رفتار ما

قسمت دوم				
مجله کودک و نوجوان آرگان	اثرات دروغ و رفتار کودک و نوجوان	وقتی که راستش را نمی‌گوییم چه طوفانی به پا می‌شود قسمت دوم	به نقل از مجله آرگان کودک و نوجوان	جلسه دهم ۱۴۰۰/۱/۱۲ چوپان دروغ‌گو
سایت کودک و نوجوان	قصه‌گویی آپارات	راست‌گویی همیشه بهترین‌ها را در پی دارد سایت کودک و نوجوان	به نقل از سایت آپارات قصه‌گویی کودکان و نوجوانان	جلسه یازدهم ۱۴۰۰/۱/۱۶ قصه پاداش صداقت
لارا برگن مترجم: مژگان کلهر	راست‌گویی همیشه پاداشی در پی دارد که یا مادی هست و یا معنوی	پاداش راست‌گویی و صداقت از بچه‌ها سؤال شد	لارا برگن مترجم: مژگان کلهر	جلسه دوازدهم ۱۴۰۰/۱/۱۹ سوفی راست‌گو (قسمت اول)
قصه از گروه هفت‌خان در سایت آپارات	راست‌گویی همیشه باعث درستکاری می‌شود	سوفی راست‌گو انتخاب درست برای معنی راست‌گویی خیلی مهم است.	قصه از گروه هفت‌خان در سایت آپارات	جلسه سیزدهم ۱۴۰۰/۱/۲۳ بچه خوب راست‌گوست
لارا برگن مترجم: مژگان کلهر	راست‌گویی بهترین کار دنیاست و باعث سعادت انسان می‌شود.	بچه خوب راست‌گوست از بچه‌ها سؤال پرسیده شد.	لارا برگن مترجم: مژگان کلهر	جلسه چهاردهم ۱۴۰۰/۱/۲۶ سوفی راست‌گو (قسمت دوم)

۴- یافته‌ها

پس از تکمیل و دسته‌بندی اطلاعات به‌دست‌آمده و پروتکل اجرایی جلسات، اطلاعات به‌دست‌آمده به‌وسیله نرم‌افزار SPSS-23 مورد استفاده قرار گرفت، از کلیه متغیرهای وارد شده آمار توصیفی و آمار استنباطی گرفته شده است. آمار توصیفی شامل، محاسبه فراوانی، درصد فراوانی، میانگین و انحراف استاندارد و از آمار استنباطی جهت بررسی فرضیه‌های پژوهش از روش تحلیل کوواریانس تک متغیری (آنکوا) استفاده شد.

جدول ۳. میانگین، انحراف معیار نمره‌های شرکت‌کنندگان در متغیرهای پژوهش در پیش‌آزمون و پس‌آزمون

پس‌آزمون		پیش‌آزمون		گروه	متغیر
انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین		
۱۲/۰۷	۴۶/۴۰	۱۰/۴۶	۵۱/۴۰	گواه	روش قصه‌گویی فعال بر صداقت و راست‌گویی

آزمایش	۴۷/۷۳	۱۶/۳۶	۵۸/۱۸	۱۳/۲۰
--------	-------	-------	-------	-------

همان‌طور که در جدول مشاهده می‌شود، میانگین و انحراف معیار در مرحله‌ی پیش‌آزمون و پس‌آزمون، نمره‌ی کل روش قصه‌گویی فعال بر صداقت و راست‌گویی در گروه آزمایش به ترتیب ۴۷/۷۳ (۱۶/۳۶)، ۵۸/۱۸ (۱۳/۲۰) و در گروه گواه به ترتیب ۵۱/۴۰ (۱۰/۴۶)، ۴۶/۴۰ (۱۲/۰۷) هست.

۴-۱- تحلیل مفروضات آزمون کوواریانس

یکی از مفروضه‌های مهم تحلیل‌های چند متغیری، بهنجار بودن توزیع متغیرها است. در پژوهش حاضر، جهت بررسی بهنجار بودن از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده گردید. جدول ۴ نشان‌دهنده عدم معناداری است که حاکی از نرمال بودن داده‌ها می‌باشد.

جدول ۴. جدول مربوط به آزمون کولموگروف-اسمیرنوف یک نمونه‌ای

آماره‌ها	روش قصه‌گویی فعال بر صداقت و راست‌گویی
مقدار آزمون کولموگروف-اسمیرنوف	۰/۱۲
سطح معناداری تقریبی (دو مقداری)	۰/۲۰

در این پژوهش، قبل از تحلیل داده‌ها، برای بررسی همگنی واریانس متغیرها، از آزمون لوین استفاده شد.

جدول ۵. آزمون لوین^۱ مربوط به همگی واریانس‌ها

Sig	Df2	Df1	F	متغیر
۰/۰۶	۲۸	۱	۳/۷۲	روش قصه‌گویی فعال بر صداقت و راست‌گویی

نتایج مندرج در جدول فوق نشان می‌دهد که یافته‌های مربوط به آزمون لوین بر روی متغیرهای وابسته پژوهش، معنی‌دار نمی‌باشد، لذا واریانس گروه‌های آزمایش و کنترل در متغیرهای پژوهش متفاوت نیستند و فرض همگنی واریانس‌ها تأیید می‌گردد. همگونی شیب رگرسیون یکی از مفروضه‌های مهم تحلیل کوواریانس می‌باشد، برای این منظور آزمون بررسی شیب همگنی رگرسیون میان کووریت‌ها (پیش‌آزمون) و متغیرهای وابسته (پس‌آزمون‌ها) در سطوح گروه‌های آزمایش و کنترل پژوهش حاضر اجرا گردید.

جدول ۶. آزمون ضرایب رگرسیون

شاخص	منبع تغییرات	مجموع	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری
تعامل گروه و پیش‌آزمون	۲۵۹/۷۲	۱	۲۵۹/۷۲	۱/۳۲	۰/۲۶	

مطابق با جدول فوق با توجه به عدم معناداری ($\text{sig}=0/26$) و f که معادل $۱/۳۲$ می‌باشد. همگونی شیب رگرسیون رعایت شده است. در مجموع، از نتایج مربوط به بررسی فرض‌های اساسی تحلیل کوواریانس چند متغیری چنین برمی‌آید که اجرای این تحلیل در پژوهش حاضر بلامانع است.

فرضیه این پژوهش این بود که قصه‌گویی فعال بر صداقت و راست‌گویی دانش‌آموزان دبستانی دختر شهر کازرون اثربخشی دارد.

جدول ۷. جدول تحلیل کوواریانس تک متغیری روی میانگین‌های پیش‌آزمون و پس‌آزمون

شاخص	منبع تغییرات	مجموع	درجه آزادی	میانگین مجزورات	F	سطح معناداری	اندازه اثر
صداقت و راست‌گویی	۱۵۸۲/۵۵	۱	۱۵۸۲/۵۵	۷/۹۷	۰/۰۰	۰/۲۳	

جدول ۸. میانگین و انحراف معیار پس‌آزمون گروه آزمایش و گواه

گروه	میانگین	انحراف معیار
آزمایش	۴۷/۷۳	۱۶/۳۶
گواه	۴۶/۴۰	۱۲/۰۷

نتایج جدول فوق نشان می‌دهد با توجه به سطح معناداری ($p \leq 0/01$) و $F=7/97$ تفاوت در دو گروه آزمایش و گواه معنادار است، به این منظور که دو گروه از لحاظ تأثیر صداقت و راست‌گویی تفاوت معناداری با یکدیگر دارند. با توجه به میانگین پس‌آزمون گروه آزمایش $۴۷/۷۳$ و میانگین پس‌آزمون گروه گواه $۴۶/۴۰$ می‌توان پی برد که گروه آزمایش تفاوت بیشتری دارد. به علاوه بر اساس جداول مشاهده می‌شود که پروتکل اجرا شده در این تحقیق دارای اندازه اثر $۰/۲۳$ می‌باشد، به عبارتی روش قصه‌گویی فعال بر صداقت و راست‌گویی به اندازه $۰/۲۳$ تأثیر گذاشته است.

همان‌طور که مشاهده می‌شود، نتایج تحلیل کوواریانس حاکی از آن است که پس از ارائه درمان، صداقت و راست‌گویی دانش‌آموزان افزایش یافته که نشان‌دهنده تأیید فرضیه پژوهش مبنی بر تأثیر استفاده از روش قصه‌گویی فعال بر صداقت و راست‌گویی می‌باشد. به عبارتی، می‌توان گفت که پس از روش قصه‌گویی فعال بر صداقت و راست‌گویی میانگین نمرات پس‌آزمون دانش‌آموزان گروه آزمایش از میانگین نمرات پس‌آزمون دانش‌آموزان گروه گواه بیشتر است.

۵- بحث و نتیجه‌گیری

همان‌گونه که بیان شد هدف پژوهش حاضر بررسی اثربخشی روش قصه‌گویی فعال بر صداقت و راست‌گویی دانش‌آموزان دختر دبستانی شهر کازرون بود. یافته‌های این پژوهش با یافته‌های پژوهش‌های فرهادی‌راد و همکاران (۱۳۹۷)، خادمی و مهرولی (۱۳۹۴) و هم‌چنین با پژوهش‌های گاسپارینی (۲۰۲۱) و سوگیت و همکاران (۲۰۲۱) همسو است.

والدین حامی به دنبال تعاملات مثبت با کودکان خود بوده و به علایق و نیازهای آن‌ها حساس هستند، از این‌رو در تلاش هستند با روش‌هایی چون قصه و داستان این نیازها را برطرف کنند. در راستای برطرف کردن این نیازها علاوه بر ایجاد رابطه ایمنی میان کودک و والد، باعث می‌شود کودک داستان‌های والد را پذیرفتنی‌تر و قابل‌قبول برداشت کند و امکان همانندسازی با داستان بیشتر می‌شود، چراکه شخصی داستان را نقل می‌کند که مورد اعتماد کودک است، پس می‌توان با انتخاب داستان‌هایی، فضیلت‌های اخلاقی چون صداقت، راست‌گویی و مهربانی را آموزش داد (امامی، نوری، ملک پور و عابدی، ۱۳۹۰). هم‌چنین به نقل از روشن چلسی (۱۳۹۲) در شیوه قصه‌گویی فعال مهارت‌هایی که کودک برای برخورد مناسب در موقعیت‌های گوناگون اجتماعی لازم دارد، در محتوا و فرآیند

مجموعه‌ای از قصه‌ها گنجانده و به کودک ارائه می‌شود. فرض بر این است که قهرمان داستان به‌عنوان الگو عمل کرده و کودک در جریان یادگیری مشاهده‌ای و شرطی‌سازی جانشینی رفتار جدیدی را از او بیاموزد (Heffner, 2003) یا به زبان روان‌تحلیل‌گری کودک با قهرمان داستان همانندسازی کرده و قالب رفتاری او را برای خود برگزیند، چراکه سبب می‌شود کودک خود را در متن داستان تصور کند و پیامدهای هر کدام از رفتارها و واکنش‌های شخصیت داستان را درک کند، اگر شخصیت‌های داستان پرخاشگری می‌کنند، کودکان پیامد پرخاشگری را متوجه می‌شود و اگر شخصیت‌ها صداقت و راست‌گویی را پیشه می‌کنند، نتایج و عواقب این رفتار را می‌بینند و درک می‌کنند که چگونه مورد توجه دیگران قرار می‌گیرند. از این‌رو کودک قواعد خودساخته‌ای را بر اساس پیام استعاره‌ای قصه شکل می‌دهد که به جریان واقعی زندگی او تعمیم می‌یابد و رفتار کودک را هدایت خواهند کرد و این امر می‌تواند بر صداقت و راست‌گویی و حتی خودکنترلی و خودتنظیمی کودک اثر بگذارد. هم‌چنین کاماری و یاداو^۱ (۲۰۱۷) در پژوهش خود اذعان داشتند که قصه‌گویی راهی برای افزایش مهارت‌های اجتماعی و روابط بین فردی می‌باشد، چراکه با ارتقا و ویژگی صداقت و راست‌گویی و کاهش دروغ‌گویی کودکان می‌آموزند چگونه با صداقت به ایجاد اعتماد و در نهایت بهبود روابط و توسعه روابط بین فردی کمک کند. با توجه به آنچه ذکر شد می‌توان چنین استنباط کرد که روش قصه‌گویی فعال بر صداقت و راست‌گویی دانش‌آموزان دختر دبستانی شهر کازرون اثر بخشی دارد.

با توجه به ادبیات تحقیق، روش تحقیق، آزمون‌های صورت گرفته و نتایج به دست آمد پیشنهادهای مبتنی بر نتایج تحقیق به شرح زیر می‌باشند:

- انتخاب برنامه‌ها و کتاب‌های داستان مفید، بسیار مهم است و خانواده‌ها باید به این مقوله توجه کنند.
- از فناوری‌های به‌روز در قصه‌گویی فعال استفاده شود.
- از آنجاکه مدل‌های گوناگونی از قصه‌گویی ارائه شده است، پژوهشگران می‌توانند در پژوهش‌های خود از مدل‌های دیگر نیز به تناسب موضوع استفاده کنند.
- جامعه آماری این پژوهش، دانش‌آموزان دختر دبستان شهر کازرون می‌باشد. پیشنهاد می‌شود، پژوهش‌هایی در همین راستا در شهرها و استان‌های دیگر و در پسران انجام شود و نتایج آن‌ها با نتایج این پژوهش مقایسه شود.
- در این پژوهش تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان مورد توجه قرار نگرفته است. تفاوت‌های فردی به‌ویژه ویژگی‌های شخصیتی و علاقه شخصی کودکان مؤثر است.
- پیشنهاد می‌شود، متغیرهایی دیگر مؤثر بر قصه‌گویی فعال بر کودکان مثل خلاقیت، نوآوری، صبر و بردباری و ... نیز مورد بررسی قرار گیرد. همواره پژوهشگران در تحقیقات خود با محدودیت‌هایی مواجه هستند که بخشی از آن‌ها حتی در ابتدای کار نیز خود را نشان می‌دهند. محدودیت‌های پژوهش شامل موارد زیر بود:
- با توجه به محدود بودن نمونه به دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهر کازرون، در تعمیم نتایج به سایر مدارس در شهرهای دیگر بایستی با احتیاط عمل شود.
- کم بودن حجم نمونه که بیانگر احتیاط در تعمیم نتایج این پژوهش است.
- شیوع و گسترش بیماری کرونا و مشکلات مدارس در جمع‌آوری اطلاعات.

۶- تقدیر و تشکر

از تمامی افرادی که در سرانجام رساندن این پژوهش ما را یاری نمودند، تقدیر و تشکر می‌نمایم.

۷- منابع

- ۱- امامی، ش.، نوری، ا.، ملک پور، م.، و عابدی، ا. (۱۳۹۰). رابطه بین دل‌بستگی کودک و عوامل رفتار مادرانه. *تحقیقات خانواده، ۳۱۰-۲۹۳*، (۳)۱۷.
- ۲- تاتاری، م.، عایش، ز.، مولایی، ح.، و دوستانی بردی، م. (۱۳۹۵). ارزیابی و تحلیل جایگاه قصه و قصه‌گویی در ادبیات کودکان و نقش آن در فرایند یاددهی- یادگیری دانش آموزان دوره‌ی ابتدایی. *کنگره بین‌المللی زبان و ادبیات، مشهد*.
- ۳- تاج‌آبادی، ر.، موحدیان، س.، و شعبانی، س. (۱۳۹۶). نقش کاربردی قصه‌های قرآنی در رفتار و اخلاق دینی دانش آموزان (با تأکید بر قصه‌گویی به شیوه قرآن کریم). *همایش کشوری*.
- ۴- چلبی، م. (۱۳۸۵). *تحلیل اجتماعی در فضای کنش*. نشر نی، تهران.
- ۵- حجازی، ب. (۱۳۹۰). *ادبیات کودکان و نوجوانان*. انتشارات روشنگران و مطالعات زنان. تهران.
- ۶- خادمی، م.، و مهرولی، ف. (۱۳۹۴). بررسی قصه‌گویی قرآن به‌عنوان روشی فعال در آموزش اخلاق. *فصلنامه علمی تربیت اسلامی، ۱۰(۲۰)*، ۷۹-۵۱.
- ۷- داداش زاده، س.، و پیرخائفی، ع. (۱۳۹۴). بررسی اثر بخشی استفاده از روش های قصه گویی بر افزایش هوش اجتماعی دانش آموزان دختر مقطع چهارم و پنجم ابتدایی در سال ۹۱-۹۰. *نشریه علمی آموزش و ارزشیابی (فصلنامه)*، ۸(۲۹)، ۲۱-۲۹.
- ۸- رالز، ج. (۱۳۸۰). *عدالت به‌مثابه انصاف یک بازگویی*. ترجمه ثابتی، ع. انتشارات ققنوس، تهران.
- ۹- روشن چلسی، ر. (۱۳۹۲). تأثیر قصه‌گویی مبتنی بر آموزش مهارت‌های اجتماعی بر بهبود مهارت‌های اجتماعی و مشکلات رفتاری دانش آموزان پسر ۸ تا ۱۰ ساله مبتلا به اختلال نافرمانی مقابله‌ای و بی‌اعتنائی. *فصلنامه روانشناسی بالینی، ۱۰(۳)*، ۷۴-۹۴.
- ۱۰- شجاعی، س.، بهرامی، ه.، و شجاعی، ح. (۱۳۹۲). تأثیر قصه‌گویی به روش‌شناختی رفتاری بر کاهش پرخاشگری کودکان پیش‌دبستانی شهر ایلام. *کنگره سراسری روان‌شناسی کودک و نوجوان*.
- ۱۱- غلامی زارع زاده، ف. (۱۳۹۵). تأثیر قصه‌های قرآن کریم بر تربیت و رشد کودکان. *همایش سراسری علمی- پژوهشی سبک زندگی، تایباد*.
- ۱۲- فرهادی راد، ح.، هاشمی، س. ج.، و رحمتی، ف. (۱۳۹۷). الگوی مشترک «بهترین تجارب تدریس»: علت‌ها، زمینه‌سازها و راهبردها. *نشریه علمی آموزش و ارزشیابی (فصلنامه)*، ۱۱(۴۲)، ۹۱-۱۱۵.
- ۱۳- مطهری، م. (۱۳۹۷). *تعلیم و تربیت در اسلام*. انتشارات صدرا، تهران.
- ۱۴- نقدی، و.، و تولایی، ن. (۱۳۹۲). مطالعه جامعه‌شناختی رعایت هنجار اخلاقی صداقت در جوانان با تأکید بر روش‌های تربیتی خانواده و مدرسه. *مسائل اجتماعی ایران (دانشگاه خوارزمی)*، ۴(۲)، ۱۵۵-۱۷۲.
- ۱۵- ولی‌پور، ج.، و گرجی پشته‌ی، م. (۱۳۹۵). فرا تحلیل قصه گویی بر میزان یادگیری دانش آموزان مقطع ابتدایی. *فصلنامه پژوهش‌های برنامه‌ریزی آموزشی و درسی*، ۶(۱)، ۱۵-۲۶.
- 16- Gasparini, S. (2021). Collaborative storytelling in distance education: a preliminary research with pre-school children. *Form@ re-Open Journal per la formazione in rete*, 21(1), 219-234.
- 17- Glassner, A. (1999). *Active Storytelling*. The Eurographics Association and Blackwell Publishers.
- 18- Heffner, M. (2003). *Experimental support for the use of story telling to guide behavior: the effects of story telling on multiple and mixed fixed ratio (FR)/differential reinforcement of low rate (DRL) schedule responding*. West Virginia University.
- 19- Kumari, A., & Yadav, R. (2017). Developing relationship skills among students: Role of story telling. *Educational Quest-An International Journal of Education and Applied Social Sciences*, 8(3), 447-451.
- 20- Mendoza, K., & Bradley, L. (2021). Using Storytelling for Counseling With Children Who Have Experienced Trauma. *Journal of Mental Health Counseling*, 43(1), 1-18.

- 21- Miller, T. W., Nigg, J. T., & Miller, R. L. (2009). Attention deficit hyperactivity disorder in African American children: what can be concluded from the past ten years?. *Clinical psychology review*, 29(1), 77-86.
- 22- Suggate, S. P., Lenhart, J., Vaahtoranta, E., & Lenhard, W. (2021). Interactive elaborative storytelling fosters vocabulary in pre-schoolers compared to repeated-reading and phonemic awareness interventions. *Cognitive Development*, 57, 100996.

The Effectiveness of Active Storytelling on the Honesty and Truthfulness of Female Primary School Students in Kazerun

Seyed Hamid Hosseini^{1*}, Soheila Shahidi², Fatemeh Abdolahi³

1. Ph.D in general psychology, Islamic Azad University, Maroodasht branch, Marvdasht, Iran. (Corresponding Author)
hosseini5824@gmail.com
2. M.A student in General Psychology, Fatemiyeh Shiraz Institute of Higher Education, Shiraz, Iran.
soheila1400shahidi@gmail.com
3. M. A in General Psychology, Fatemiyeh Shiraz Institute of Higher Education, Shiraz, Iran.
fatemehabdolahi231372@gmail.com

Abstract

The aim of this study was to investigate the effectiveness of active storytelling method on honesty and truthfulness of female primary school students in Kazerun. The present research method was a quasi-experimental research method. The statistical population of the present study included primary school students in Kazerun that 30 people were randomly selected as a sample and were divided into two groups of control and experimental. The experimental group consisted of 15 people and the control group consisted of 15 people. The instruments of the present study included a questionnaire of 16 questions of honesty and truthfulness of Zare et al. (2011) and a preliminary study and library resources. The results showed that there was a significant difference between the mean difference of pre-test and post-test scores in the control group and the experimental group. Also, according to the significant level of independent sig t, which is equal to 0.001 and is less than the assumed value of 5%. ($0.001 > P$). Honesty and truthfulness are excellent moral qualities of human beings and the effectiveness of storytelling on life and future and honesty of children has been proven. Also, up-to-date technology and technologies can be used in active storytelling. Choosing useful apps and storybooks is very helpful. And families need to pay attention to this.

Keywords: Active storytelling method, Honesty and truthfulness, Female primary school students.

This Journal is an open access Journal Licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License

(CC BY 4.0)